

**КЛАСИФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ
ОДНИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНОГО ПОНЯТТЯ
“ВОЛЬОВІ СТАНИ ЛЮДИНИ”**

Балацька Ю.Ю.

Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, Сімферополь, Україна

У статті досліджується семантична класифікація фразеологічних одиниць на позначення екстралінгвістичного поняття “Вольові стани людини” з урахуванням досягнень фразеологічної та психологічної наук. Virізнєння та дослідження окремих фразеологічних мікросистем допоможе при ідеографічному описі фразеологічного складу української мови та при укладанні фразеологічних словників ідеографічного типу.

Ключові слова: *мікросистема, ідеографія, фразеологічна одиниця, вольові стани людини*

Антропоцентризм сучасної лінгвістичної парадигми позначається посиленою увагою дослідників до проблеми відображення мовою реального світу з урахуванням людського чинника, загальною спрямованістю лінгвістичних досліджень у галузі фразеології на поглиблене вивчення фразеологічної семантики. Від опису власне лінгвістичних особливостей значення вчені перейшли до встановлення зв'язків між лінгвістичними та екстралінгвістичними факторами, насамперед до вивчення ролі антропоцентричного чинника та форм його вияву в семантиці й мові взагалі та в системі фразеології зокрема.

У ХХІ столітті спостерігається ще більше прагнення лінгвістів до цілісного всединого знання, до синтезу різних наук через розуміння того, що пояснення мови неможливе без залучення наукового потенціалу різних галузей знань.

Цілісний аналіз фразеологічного шару мови виходить із розряду актуальних. Сьогодні науковці наполягають на необхідності попереднього вивчення семантичної структури окремих фразеосемантичних полів.

Останнім часом з'явилася низка праць, у яких досліджуються ідеографічні групи фразеологічних одиниць (ФО) на матеріалі різних мов, з'ясовуються деякі теоретичні проблеми фразеологічної ідеографії (див. праці А.С. Аксамитова, М.Ф. Алефіренка, Л.І. Антропової, С.К. Арори, А.М. Емірової, І.О. Іонової, О.М. Каракуці, І.В. Кашиної, В.М. Мокієнка, Т.Г. Нікітіної, Ю.Ф. Прадіда, В.Д. Ужченка, Н.В. Щербакової та ін. учених).

Проте необхідно зазначити, що проблеми фразеологічної ідеографії в більшості праць названих авторів вивчалися, як правило, принагідно, у зв'язку з дослідженням інших аспектів фразеології, підлягали аналізу лише окремі поняттєві поля, покриті ФО, не враховувалися здобутки інших галузей науки.

Першим спеціальним дослідженням у вітчизняному мовознавстві теоретичних та практичних проблем virізнєння окремих фразеологічних мікро- та макросистем стала монографія Ю.Ф. Прадіда “Фразеологічна ідеографія: проблематика

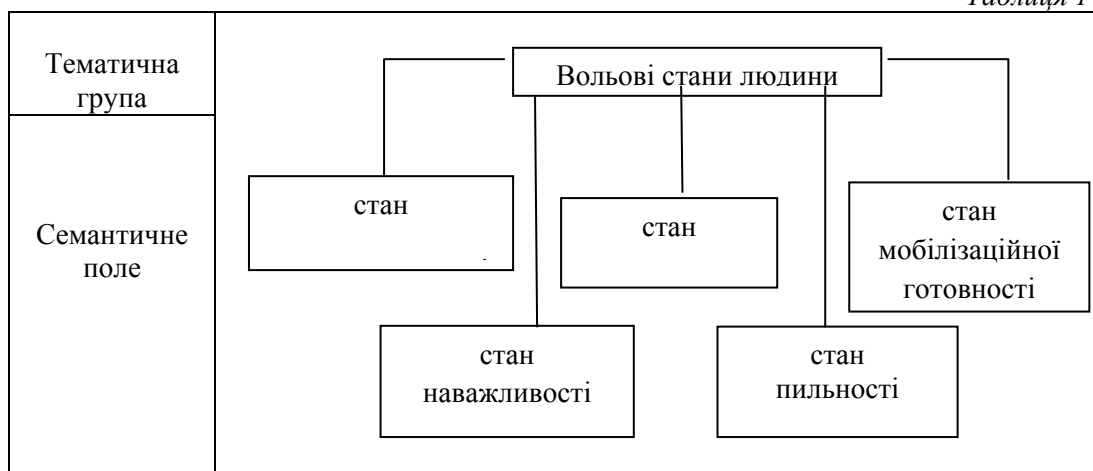
досліджень” [1], у якій учений провів лінгвістичний аналіз ФО на позначення психічних процесів людини з урахуванням здобутків фразеологічної та психологічної наук. Наступним кроком на шляху розв’язання вищезазначеної проблеми стала дисертація Н.Ф. Грозян “Фразеологічна мікросистема “Поведінка людини в українській мові (ідеографічний і аксіологічний аспекти)” [2], у якій дослідниця отримала нові результати щодо сутності й семантичної організації фразеологічної мікросистеми “Поведінка людини”, її місця в структурі фразеологічної системи української мови, запропонувала психосемантичний підхід до дослідження оцінного значення ФО.

Фразеологічна мікросистема на позначення “Вольових станів людини” досі не була об’єктом мовного аналізу.

Мета пропонованої роботи – вирізнити з фразеологічного складу української мови групу фразеологічних одиниць (ФО), загальна семантична ознака яких має екстралінгвістичну природу, тобто позначає “Вольові стани людини”; описати семантичні особливості цих ФО з урахуванням досягнень фразеологічної та психологічної наук.

Досліджений матеріал засвідчує, що ієрархічна структура фразеологічної мікросистеми (ідеографічна класифікація подається за Ю.Ф. Прадідом [1, с. 40]) має такий вигляд (див. таблицю 1), що цілком відповідає класифікації вольових станів людини в психології.

Таблиця 1

Для дослідження екстралінгвістичного чинника фразеологічної семантики необхідно з’ясувати як психологічна наука розглядає вольові стани людини.

Таким чином, передусім треба зазначити, що вольовий стан не тотожний волі та вольовим якостям, оскільки вольовий стан може бути пережитий і безвільною людиною. Вольовий стан становить собою тривале пригнічення одного мотива іншим [3, с.78].

Відомий психолог В.І. Селіванов визначає вольові стани як “клас психічних тимчасових станів, що є оптимальними внутрішніми умовами особистості, які сприяють подоланню труднощів, що виникають” [4, с. 9]. Можна вирізнити стани

зосередженості, наважливості, стриманості, мобілізаційної готовності, пильності [5, с. 94].

Тематична група ФО, які позначають екстралінгвістичне поняття “Вольові стани людини” складається з п’яти семантичних полів:

1. **Стан зосередженості** пов’язаний з навмисною концентрацією уваги на процесі діяльності, що забезпечує ефективність сприйняття, запам’ятовування, мислення, швидкість реагування, якісний контроль за діями тощо. Внаслідок чого з’являється така вольова характеристика особистості, як уважність, що виявляється постійно, у різних ситуаціях [5, с. 97].

Семантичне поле “Стан зосередженості” безпосередньо складається таких з синонімічних рядів зі значеннями:

а) зосередитися: **брати / взяти голову в руки**.– *Вам ... треба взяти голову в руки та подумати до кінця і забути все минуле* (І. Микитенко); **обернутися / обертатися на (в) увагу**,перев. зі сл. увесь. *Микола Петрович пояснив: –...Якщо зрозумієте – буду радий. – Василь увесь обернувся на увагу*(В. Владко); **уткнутися носом у що**. *У глибині, під ялинками, уткнувся носом у молитовник гіпсовий кюре* (Г. Флобер, перекл. М. Лукаша); **прикипати / прикипіти очима (поглядом, зором) до чого**.*Всі вступилися поглядами у цю маленьку блискучу кульку, навіть престарий Лаврін Червінка прикипів до неї .. янгольськими очима*(Ю. Щербак);

б) зосереджено думати про щось, перейматися: **розкидати / розкинути розумом (умом, мізками, головою і т. ін.)**.*Невже ти не можеш нічого зробити?.. Ану ж бо розкинь розумом, ти ж міцний хлопець* (М. Ю. Гарновський); **напружувати тямку**. *Навіть найлукавіші гострослови не знали, що казати, і, коли вона [Емма] проходила мимо них, тільки поглядали на неї, напружуючи якомога всю свою тямку*(Г. Флобер, перекл. М. Лукаша) [ФСУМ не фіксує]; **клопотати собі (свою) голову кому, чим**. *Марусяк, раз рішивши собі усю оту справу, більше не клопотав собі нею голови* (Г. Хоткевич); **голова пухне (розпухає, репається, розколюється, тріщить) від чого, у кого і без додатка**. – *Коли вночі не спиться, почну примірятися в думці, як би це я хазяйнувати почав. Так чи повіриш, аж голова пухне од клопоту*(А. Головка);

в) робити щось зосереджено, захоплено: **із завмиранням серця**. *І йому пригадується, як десь отут стояв він босоногим семикласником з русокою Наталочкою, з завмиранням серця лічив подаровані зозулею роки* (Ю. Мушкетик); **як (мов, ніби і т. ін.)заворожений**. *Володька .. вмочив перо в чорнильницю, застиг. Всі завмерли: дивилися як заморожені на те гостре перо, нависле над чистим поки ще папером, боялися дихнути* (А. Дімаров).

2. **Стан наважливості** – це готовність не до швидкого прийняття рішення, а готовність почати здійснювати прийняте рішення, ініціювати дію за наявності ризику, у разі можливості неприємних наслідків. Таким чином, цей стан виникає одночасно з прийняттям рішення, а не до нього. М.Д. Левітов зазначає, що “наважливість, на відміну від рішучості, завжди короткотривала” [6, с. 160].

Семантичне поле “Стан наважливості” складається з наступних синонімічних рядів зі значеннями:

а) вираження наважливості: *була не була*. Смагляве лице, змигнуло йому назустріч, ... аж випроставсь наш Олекса і, ледь, усміхнувшись до людей, рушив: *була не була!* (О. Гончар); *що буде, те і буде*. **Що буде, те і буде**, А я іду в Угорщину До міста, до Буди (А. Федкович); *будь що буде*. Та вже *будь що буде*, лізь, ради бога, в он той кадуб, а я піду одчиню; побачимо, чого се він [чоловік] так рано повернувся (Боккаччо, перекл. М. Лукаша);

б) протидіяти комусь, чомусь: *піднімати (підіймати) / підняти (підійняти) вуха*.—Правильно Данюша каже: “Коли це в мене було, щоб проти голосував хто?” А то аж сім! **Підняли вуха**(А. Головка); *пливти (плисти, іти і т. ін.) / попливти (поплисти, піти і т. ін.) проти течії (проти води)*. Я два роки після інституту .. [працював] чесно. Ну, якось заступився за одного... **пішов проти течії**. Й одразу – чотири анонімки (Ю. Мушкетик); *піднімати (підіймати, підносити, підводити і т. ін.) / підняти (підійняти, піднести, підвести і т. ін.) голову*. – Знову, значить, **підіймають**[підпільщики та матроси]голову, – нахмурився Гаркуша (О. Гончар); *давати / дати відсічкому, чому*.О, сором мовчки гинути й страждати, як маєш у руках хоч заржавілий меч. Ні, краще ворогу **на одсіч дати**. Та так, щоб голова злетіла з плеч! (Лєся Українка); *давати / дати відкоша (одкоша)кому*. Не те, щоби Радивон неспроможний **дати одкоша** коменданту.., та з остраху розгубився, знітився, ослаб (К. Гордієнко).

3. **Стан стриманості** – це стан вольового напруження у стриманні спонукань, що з’являються при виникненні певних емоційних станів (радості, злості, гніву тощо). Стриманість як “щойний” стан може бути вираженням самодисципліни, вихованості людини, а може відображати її боягузтво, але в будь-якому разі це вольовий стан, що долає потребу за допомогою вольового зусилля [5, с. 98].

Семантичне поле “Стан стриманості” складається безпосередньо з синонімічних рядів зі значеннями:

а) не реагувати: *не подавати (не показувати) / не подати (не показати) вигляду (виду)*. – Натерпілася [Вутанька] від багачів. **Виду не подавала**, а скільки тих сліз потаємці ночами виплакала, – одна лиш подушка знає (О. Гончар); *не давати (не подавати) / не дати (не подати) знаку (взнаки)*. І хоч серденько його [Юрасика] завмирало, він і **взнаки не давав**, як йому боязко (З. Тулуб); *пропускати (пускати) / пропустити (пустити) повз вуха (мимо вух, повз слухі т. ін.) що*. Петро **пропускав повз вуха** медоточиві слова. Йому огидний цей невисокий, з невеличким черевцем, білоголовий чоловік (Д. Бедзик); *і (рідшені, навіть) вусом (бровою) не моргнути*.Гей ти, проклятий стариганю! На землю з неба не зиркнеш, Не чуєш, як тебе я ганю, Зевес! – **ні усом не моргнеш**... (І. Котляревський); *і (рідше ані, навіть) оком не моргнути*. – Так чуєш же, Маринко? Завтра **ані оком не моргни**, коли знайдуть у Андрія (В. Винниченко); *і вусом не рушити*. Почнеться яка бесіда, а Марина .. зажартує, то дівки сміються, а парубок **і вусом не рушить**(Н. Кобринська); *і вусом (бровою) не вести / не повести*. [Остюк:] Вирішив я .. взяти полковника [фашистського] живим. Пустив коня на них. Їду і співаю: “Гоп, мої гречаники”. Фашисти спочатку наставили на мене автомати, я ж **і вусом не веду**, іду й співаю (О. Корнійчук);

б) приборкувати себе: **брати / взяти себе в руки**. – Вітру у тебе в голові багато, – казала Ганна Сильвестрівна. – Я буду **брати тебе в руки**, – обіцяв Рубін, і це була чесна обіцянка, він дотримувався її до... наступного разу (І. Сенченко); **держати (тримати) себе в руках (в шорах)**. Є люди, котрі... **тримають себе в шорах**, спрямовують свій шлях розумом, а є такі, котрим вибирає дорогу серце (Ю. Мушкетик); – От з ними [ледарями] й воюєш мало не щодня.. **Кипиш увесь, тамуєш у собі лютий вогонь і боїшся, щоб не зірватися, не розійтись, і дуже дорогою ціною тримаєш себе в руках** (В. Кучер); **тримати нерви в руках**. Учитель повинен пам'ятати, що в спілкуванні з дітьми важливо **тримати нерви в руках**[ФСУМ, с. 897];

в)заспокоюватися: **опановувати / опанувати себе (собою)**. [Евфрозіна:] Та що ти кажеш?! (на хвилину німіє з дива та обурення, потім **опановує собою**) (Л. Українка); **володіти (оволодівати) / оволодіти собою**. Якщо слова його звучали немовби байдуже, то погляд цей показав їм, що він зовсім не спокійний, що він лише добре **володіє собою**(Ю. Шовкопляс); **перемагати / перемогти себе (своє серце)**. Став шинкар свою жінку зневажати.., а Чайченко не **переміг свого серця**, уступився [заступився](Марко Вовчок); **скріпитися / скріплятися духом**, заст.Серце його скиміло глибоко... Але швидко він [Захар] **скріпився духом**(І. Франко);

г) стримуватися: **підкручувати (закручувати, підгвинчувати і т. ін.) / підкрутити (закрутити, підгвинтити і т. ін.) гайку (гайки)**. Книш, підгвинти гайку і покріпись. Дивись на мене: я вже старий чорт, а не здихаю (І. Микитенко); **держати (тримати) на прив'язі (на припоні)** що і без додатка.– Та ж сильні ви, то знаєте! Та ж ви встид **На прив'язі тримаєте**(І. Франко); **робити добру міну при поганій (недобрій) грі**. Не вішати носи, коли в серці кішки скребуться, **робити добру міну при зовсім недобрій грі**, – на таке здатний не всякий (Ю. Шовкопляс); **держати (гнути) фасон**. “Дурень, це й усміхається!.. Певно, кішки по душі шкребуть, а він **фасон гне..**”, – думав про свого супутника Чаленко (О. Слісаренко).

4. **Стан мобілізаційної готовності** характеризується як досить стійкий, триваючий від декількох годин до декількох днів, який скеровує свідомість людини на досягнення результату та готовність долати будь-які труднощі під час діяльності, що відбудеться. Ця готовність виявити максимум вольових зусиль, не допустити розвитку сприятливого емоційного стану, направити свідомість не на переживання значущості майбутньої діяльності, а на контроль своїх дій [5, с. 95-96].

Семантичне поле “Стан мобілізаційної готовності” складається з наступних синонімічних рядів зі значеннями:

а) виявляти максимум вольових зусиль: **розбивати / розбити лоб (лоба)**.– Ех, – зітхнув Миня, – добре було б по чарочці.. Скажи він це трохи раніше, Люда **лоба** собі **розбила б**, а чарочка стояла б на столі (Л. Первомайський); **видирати (виривати) / видерти (вирвати) зубамищо**. Що ж інколи заважає їм [Анрі й Полетті] порозумітись? Злидні, життя, в якого все треба **видирати зубами**, ця ненастанна боротьба без дроздиху, без спочинку? (А. Стіль, перекл. М. Лукаша); **перериватися / перерватися надвоє (напополам)**. **Напополам перервусь**, а таки доб'юся свого (А. Головка); **витягтися (витягнутися) у нитку**. – Як так, то так!

Бадьоро відповів Котик. – Даю слово: сам у нитку витягнуся, а Сокиринці підтягну (Л. Гроха);

б) перебувати у стані готовності: **не дримати**. Галя сама **не дримала**, .. вона кинулась до матері і стала її сльозами благати, щоб не губила її краси, сили (Панас Мирний); **вуха (вуха) насторожі** в кого і без додатка. Риндичка зовні виглядала так: маленька, кругленька, дуже метка, рухалась швидкими куценькими кроками, а **вуха завжди насторожі** (З журналу) [СФУМ, с. 140].

5. **Стан пильності** – відображає готовність людини реагувати на очікувані стимули та пов'язаний з організацією уваги [5, с. 94], зокрема безперервно спостерігати, підмічати.

Семантичне поле “Стан пильності” складається безпосередньо з синонімічних рядів зі значеннями:

а) дуже пильно, старанно: **як зіницю ока**, зі сл. *берегти, ховати* под. Ще більше будемо .. берегти **як зіницю ока**, *берегти й вивчати безцінну спадщину нашу прекрасну* (П. Тичина); **як [своє] око; як [свої] очі**, зі сл. *берегти, стерегти* т. ін.. **Як очі свої стереже** вона синів, та хіба встережеш від такого, як Наливайко? (Іван Ле); **як (рідшемов, ніби т. ін.) ока в лобі (в голові)**, зі сл. *берегти, глядіти, пильнувати* под. – *Перемога залежить від проходів крізь Балкани. Тому пильнуй їх, як ока в голові* (Юліан Опільський); **паче ока**, заст., зі сл. *берегти, стерегти* под. – *Важко тобі, коханий? .. Нічого, звикнеш. Лишаю тобі, замість себе, Люсю. Пильнуй її паче ока й прости свою вільнолюбиву Ніну* (С. Черкасенко);

б) пильно вдивлятися: **впинати (вп'ялювати) / вп'ясти (вп'ялити) очі** в (на) кого-що. – *Я нічого позитивного не кажу, бо не маю довір'я... – До кого, Маню? – спитав я і вп'ялив очі в її лице* (О. Кобилянська); **встромляти (встромлювати) / встромити очі** в кого-що, куди. *Морда нерішуче спинявся, підходив до Лазаря, встромляв у нього очі і щось хотів казати, ворушив губами, але мовчав* (М. Коцюбинський); **втопити очі (зір, погляд)** у що, рідко в чому. *Він вхопив синка, посадив на коліна і пригорнув його свіже личко до свого блідого лиця, а потім втопив свій погляд в блискучих Марусиних очах* (І. Нечуй-Левицький); **лупити [свої] очі, фам. на (рідше в) кого-що і без додатка**. *І лупить Чіпка свої очі в темну темноту* (Панас Мирний);

в) уважно оглядати: **обмацувати (мацати) / обмацати (помацати) очима (поглядом, зоромі т. ін)** кого, що, якими (яким). *На танку вже стояв Антон Кужель і допитливо обмацував очима прибулих* (П. Панч); **обмірювати (обміряти) / обміряти очима (оком, поглядом)** кого, що. *Двоє військових сидять на лавці в сквері. Мій друг сідає коло них, обмірюючи очима храм* (Ю. Яновський); *Там береза висока Зводить голову тихо, Ліс обмірює оком Сизокрила дроздиха* (А. Малишко); **пронизувати (прошивати) / пронизати (прошити) очима (поглядом)** кого. – *Чи не кур'єр – спитала вона [Марфа Галактіонівна], пронизуючи поглядом дальню фігуру, що самотньо сиділа на останньому ряду* (М. Хвильовий);

г) пильно дивитися: **прилипнути очима** до кого-чого. [Бентлі:] *Більше жодних коштовностей у вас там не було?* [Фрау Мільх (розгублено мовчить)]. *Белін (прилип до неї очима і ледве помітним рухом голови підказує їй відповідь)* (Я. Галан). **прикипати / прикипіти очима (поглядом, зором)** до кого-

чого. Роксолана, обернувшись до порога, зразу зрозуміла, до кого **зором прикипів** цей велетень. Бо ж дивились на Ярину Подолянку всі (О. Ільченко); **впиватися / впитися (вп'ястися) очима (поглядом, зором)** в кого-що, перев. несхв. Сафрон темними, без блиску, **очима впивається** в Тимофія і говорить якомога спокійніше і голосно (М. Стельмах); **світити / засвітити очима (оком, білками)** на кого і без додатка. – Які проворні, – дорікає він і **світить оком** на Охріма та Гараська (Григорій Тютюнник); **наводити / навести очі (око, оком)** на кого-що і без додатка. Як тільки **оком наведу**, То і вгадаю, де співака (П. Грабовський);

г) наглядати: **не відривати (не відводити) / не відірвати (не відвести) очей (погляду)** від кого-чого. Під стіною, біля включателя стояв вже пикатий чоловік у чорному халаті і **не відводив очей** з того, що держав у руках годинника (Мирослав Ірчан); **не спускати з очей**кого, рідше що. – Додому втрапиш відтіть, Олексієчку? – зітхнула мати. – Втраплю, мамо. – Чому не втрапити, втрапить, – прогук, як джміль, присадкуватий орач у доброму кожусі.. – Треба брати все по сонцю, а вночі **не спускати з очей** Чумацького Воза, тільки забирати все ліворуч (М. Лазорський); **невипустити / випустити з ока (з очей)**кого, що. Вона що-небудь робить, а він, підперши руками кучеряву голову, **не випускає її з очей**(Марко Вовчок);

д) стежити: **тримати на мушці (на прицілі)**кого, що. – Боюся, що нашого прибуду теж **на мушці тримають**, – чи застерігаючи Андрія, чи жаліючи, вставив про Голощука Кіндрат (М. Іщенко); **тримати на оці**кого, що. Не важко було помітити, що його [капітанові] люди пильнують за нами, постійно **тримають нас на оці**(В. Земляк);

е) виявляти певні почуття: **обсипати (осипати) / обсипати (осипати) поглядом**, перев. яким, кого. Василько крутився біля .. хат з переможним виглядом, **обсипав** усіх вогнистим **поглядом**(А. Турчинська); **обпікати (обпалювати, опікати і т. ін.) / обпекти (обпалити, опекути і т. ін.) [своїм] поглядом (очима, зором)**яким (якими), кого, рідше що. Вони [полонені вороги] ідуть понуро, звісивши голови додолу, відчувають, що десятки очей **опікають їх своїм грізним зором** (П. Воронько); **їсти (поїдати, жерти, пожирати і т. ін.) очима (оком)** кого. Парубки мовчки одійшли.., стали один проти одного, схрестили похмурі погляди. – Кажі, щомаєш, – Дзвонар **їсть очима** Щербину і мимоволі стискає кулаки (М. Стельмах); **свердлити / посвердлити очима(поглядом)**кого, що. За Юлькою стежить швець Раздорин, і, коли повертається вона до своєї кімнати, **свердлить очима її струнку постать** (А. Шиян);

Таким чином, проведений аналіз свідчить, що екстралінгвістичне поняття “Вольові стани людини” передається широким діапазоном фразеологічних засобів української мови. Зафіксовано п'ять семантичних полів, які безпосередньо складаються з синонімічних рядів. У структурі ідеографічної класифікації ФО відсутня одна ланка – семантична група. Семантичні поля порівняно чітко окреслені, але не є замкнутими.

Найпродуктивнішими є семантичні поля на позначення стану пильності та стриманості (7 та 4 синонімічні ряди відповідно), менш продуктивним є семантичне поле на позначення стану наважливості. СемантикаФО реалізується переважно у вузьких контекстах. Спостереження над структурно-граматичною будовою

подібних ФО дають підставу твердити, що кількісно переважають дієслівні, бо наявність стрижневого компонента-дієслова пояснюється самою природою вольових процесів, адже для досягнення поставленої мети людина повинна здійснити певні дії, які в мові позначаються дієсловами.

Отже, вирізнення та дослідження окремих фразеологічних мікросистем із урахуванням досягнень психологічної та інших наук допоможе при ідеографічному описі всього фразеологічного складу мови та при укладанні фразеологічних словників ідеографічного типу.

Список умовних скорочень

див. – дивіться; т. ін. – таке інше; СФУМ – Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В.М. Білоноженко та ін. – К.: Наукова думка, 2003. – 1104 с.; ФСУМ – Фразеологічний словник української мови: в 2 кн. – К.: Наукова думка, 1993. – Кн. 1 – 2.

Список літератури

1. Прадід Ю.Ф. Фразеологічна ідеографія (проблематика досліджень) [Текст] / Прадід Ю.Ф. / НАН України, Ін-т української мови – К. ; Сімферополь, 1997. – 252 с.
2. Грозян Н.Ф. Фразеологічна мікросистема “Поведінка людини” в українській мові (ідеографічний і аксіологічний аспекти): дис. ... канд.філол.наук : 10.02.01 / Грозян Ніна Федорівна. – Дніпропетровськ, 2000. – 228 с.
3. Соснови́кова Ю.Е. Психические состояния человека, их классификация и диагностика : [пособие для студентов и учителей] / Соснови́кова Ю.Е. – Горький : Изд-во Горьк. пед. ин-та, 1975. – 118 с.
4. Селиванов В.И. Психология волевой активности [Лекции по спецкурсу] / Селиванов В.И. – Рязань : Изд-во РГПИ, 1974. – 150 с.
5. Ильин Е.П. Психология воли / Ильин Е.П. – СПб : Питер, 2000. – 288 с. – (Серия “Мастера психологии”).
6. Левитов Н.Д. Детская и педагогическая психология / Левитов Н.Д. – М. : Просвещение, 1964. – 478 с.

Балацкая Ю.Ю.Классификационная характеристика фразеологических единиц, обозначающих экстралингвистическое понятие “Волевые состояния человека” /Ю.Ю.Балацкая// Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия: Филология. Социальные коммуникации. – 2011. – Т. 24 (63), №1 Ч.2. – С. 38-45

В статье исследуется семантическая классификация фразеологических единиц, обозначающих экстралингвистическое понятие “Волевые состояния человека” с учетом достижений фразеологической и психологической наук. Выделение и исследование отдельных фразеологических микросистем поможет при идеографическом описании фразеологического массива украинского языка и при составлении фразеологических словарей идеографического типа.

Ключевые слова: микросистема, идеография, фразеологическая единица, волевые состояния человека

Balatska Y.Y. Classifying characteristic of phraseological units, denoting extra-linguistic notion “ Volitional states of person ” / Y.Y.Balatska// Scientific Notes of Taurida National V.I.Vernadsky University. – Series: Phylology. Social communications.– 2011. – V.24 (63), №1 P.2. – P. 38-45

The article deals with the semantic classification of phrase logical units, denoting extra-linguistic notion “volitional states of person”, on the basis of modern phraseological and psychological units. Selection and research of the definite phraseological micro-systems will help in ideographic description of the whole phraseological composition of Ukrainian language and in composing phraseological dictionaries of ideographic type.

Key words: microsystem, ideography, phraseological unit, volitional states of person.

Стаття надійшла до редакції 12 вересня 2010 року